

رعایت ملاحظات شکلی در جریان تدوین یا اصلاح یک قانون از مسائل مهم قانون‌گذاری بوده، شماره‌گذاری مواد یکی از این ملاحظات است. در طرح اخیر این مورد لحاظ نشده است و تدوین‌کنندگان به روشی بسیط و بسیار پیش پا افتاده، احکام مورد نظر خود را به جای آنکه در مواد مرتبط جایابی کنند، به صورت مواد مکرر آورده‌اند. ۶۶

در جرائم این حوزه است. با ظهور ضرورت‌های جدید به خصوص در حیطه تبلیغات انتخاباتی، طرح اخیر هیچ‌گونه ترتیبی برای سامان‌دهی این حوزه پیش‌بینی نکرده است. تنها در بخشی از طرح برای سهولت در دسترسی شورای نگهبان به اطلاعات مراجع دیگر جرم‌انگاری نموده است. در تبصره ۱ ماده ۵۹ پیشنهادی (ماده ۱۵ طرح) آمده است: در صورت استنکاف مراجع از ارائه پاسخ درخواست شورای نگهبان، مرتکب مجرم شناخته شده، مستوجب مجازات است. این جرم‌انگاری تدوین‌کنندگان با بند ۱۴ سیاست‌های کلی امنیت قضایی ابلاغی ۱۳۸۱ مغایر و ایراد شورای نگهبان در این باره محتمل است.

در جای دیگری از طرح نیز به ضمانت اجرایی ارائه سند مجعول یا غیرمعتبر اشاره شده است. ماده ۱۳ طرح پیشنهاد تغییر ماده ۵۶ را می‌دهد؛ به این ترتیب که در صورت ارائه مدارک مجعول یا غیرمعتبر در بازه زمانی انتخابات، شورای نگهبان را حسب مورد در ملغی کردن ثبت نام یا بازنگری در صلاحیت فرد یادشده، صالح می‌داند. همچنین مقرر می‌دارد در صورت مشخص شدن مراتب فوق پس از برگزاری انتخابات، مراتب یادشده برای اتخاذ تصمیم به مقام رهبری اعلام شود. می‌توان گفت احکام این ماده تنها بر صلاحیت شورای نگهبان و رهبری تأکید کرده است و مشتمل بر حکم جدیدی نیست.

شماره‌گذاری غیراصولی مواد قانونی

رعایت ملاحظات شکلی در جریان تدوین یا اصلاح یک قانون از مسائل مهم قانون‌گذاری بوده، شماره‌گذاری مواد یکی از این ملاحظات است. در طرح اخیر این مورد لحاظ نشده است و تدوین‌کنندگان به روشی بسیط و بسیار پیش پا

داشتن مدرک کارشناسی ارشد و معادل آن است. البته علاوه بر اینکه بعضی از شرایط مندرج در این ماده موجب تضییق دایره انتخاب‌شوندگان می‌شود، احراز آن‌ها نیز غیرممکن می‌نماید. هر چند به اصل رویه اتخاذ شده ایرادی نمی‌توان گرفت و این رویه در نظام‌های انتخاباتی دیگر نیز مسبوق به سابقه است، اما شرایط عمومی این طرح به گونه‌ای است که به حق انتخاب شدن افراد خدشه وارد آورده، موجب تضییق حقوق شهروندان می‌شود؛ زیرا اگر لازم بود قانون‌گذار اساسی در اصل ۱۱۵ یا اصول دیگر محدودیت‌های مقتضی را لحاظ می‌کرد. بر این اساس، پیش‌بینی می‌گردد، این طرح در صورت تصویب با ایراد قانون اساسی مواجه^۱ و در عمل ضربه جبران‌ناپذیری به مشارکت عمومی در انتخابات وارد می‌شود.

چنانکه اشاره شد پیش‌بینی شرایط عمومی برای جلوگیری از مشکلات فوق امری مسبوق به سابقه در سایر نظام‌های انتخاباتی است. در فرانسه از جمله تدابیر مشابهی که برای تضمین اعلام نامزدی افراد جدی و قابل قبول در فضای سیاسی اتخاذ شده است می‌توان به لزوم جمع‌آوری ۵۰۰ امضا از نمایندگان واجد وضعیت نمایندگی و همچنین واریز ۱۰ هزار فرانک اشاره کرد. ۲. همان‌طور که مشاهده می‌شود این شرایط عمومی تنها جنبه شکلی داشته و هزینه و تشریفات اعلام نامزدی را برای افراد غیرجدی و غیرمعمول افزایش می‌دهد؛ اما آن را غیرممکن نمی‌کند.

بی‌توجهی به ساماندهی جرائم انتخاباتی

یکی از ایرادات نظام انتخاباتی ناشن سامان

۱- یکی از تجربیات مشابه طرح اصلاح مواد (۳۵) و (۵۵) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران که در سال ۱۳۸۷ ارائه شد و به موجب آن تنها یکسری از مقامات امکان ثبت نام در انتخابات ریاست جمهوری را داشتند. این طرح با استناد به مغایرت با اصل ۱۱۵ در موقف شورای نگهبان متوقف شد. ن.ک؛

نظر شورای نگهبان به شماره ۸۷/۳۰/۲۹۴۴۱ در تاریخ ۱۳۸۷/۰۹/۱۱

۲- مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۸۷). تحلیلی بر شرایط انتخاب شوندگان ریاست جمهوری. شماره مسلسل ۹۴۲۲. ص ۵

نوع دوم است. در آخر باید پذیرفت در راستای تعیین معیار جهت احراز مندرجات اصل ۱۱۵- که جنبه کیفی دارند- کاری بسیار دشوار است. افزون بر موارد پیش گفته شرط ارائه برنامه‌ها موجب می‌شود، قابلیت پیش‌بینی‌پذیری از بین برود و مشخص نباشد مرجع احرازکننده با چه سنج‌های برنامه‌های داوطلبان را که اساساً باید توسط شهروندان ارزیابی شود، بررسی می‌کند.

تضییق حق انتخاب شدن

حق انتخاب کردن و حق انتخاب شدن هر دو از حقوق شهروندان محسوب می‌شود که در قوانین برتر به رسمیت شناخته شده، حسب ضرورت، محدودیت‌هایی برای هر یک از آن‌ها اعمال می‌شود. از جمله عواملی که در ایجاد محدودیت بر حق انتخاب شدن مؤثر است، طرح شرایط مختلف و غیر لازم است. از طرفی در صورت پیش‌بینی شرایط حداقلی، سیل افراد بسیاری که از جهاتی در تصدی مقامات مورد انتخاب، همچون ریاست جمهوری، صالح هستند، به مراجع ثبت گسیل شده، در جریان ثبت نام و اعلام نامزدی اخلاخل ایجاد می‌شود. از این رو در تمامی نظام‌های حقوقی تدابیر مربوط به گونه‌ای پیش‌بینی می‌گردد تا بین این دو ملاحظه تعادلی ایجاد شود.

بنابراین یکی از مشکلات عملی اجرای انتخابات، هجوم افرادی غیرمعمول برای ثبت نام است. پیشنهاد تدوین‌کنندگان طرح در راستای چاره‌اندیشی به این شرح است که با ایجاد تمایز بین شرایط عمومی (موضوع ماده ۲ طرح) و شرایط اختصاصی (موضوع مواد ۴-۷)، در مرحله ثبت نام از نام‌نویسی افرادی که فاقد شرایط عمومی هستند جلوگیری کنند. در مقدمه توجیهی طرح تدوین‌کنندگان تفسیر شرایط مندرج در اصل ۱۱۵ را مطابق قانون اساسی و سیاست‌های کلی انتخابات در صلاحیت شورای نگهبان و تعیین شرایط عمومی را در صلاحیت مجلس شورای اسلامی در نظر گرفته‌اند.

تدوین‌کنندگان با استدلال فوق شرایطی را در طرح مقرر کرده‌اند که داوطلبان برای ثبت نام باید حائز آن شرایط باشند. به موجب «ماده ۲» از جمله مواردی که در مرحله پیش از ثبت نام باید احراز شود، دارا بودن حداقل سن ۴۵ و حداکثر ۷۰ و